

بایسته های عوامل محیطی موثر بر کودکان یادگیرنده

مهناز ظاهری^۱، سمیه شاه طالبی^۲، معصومه سادات ظاهری^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد رشته پیش دبستانی، موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی صفهان، ایران، اصفهان

۲- استادیار گروه علوم تربیتی، موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی صفهان، ایران، اصفهان

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات زنان، دانشگاه شهید باهنر، ایران، کرمان

چکیده

آموزش و یادگیری بخش مهمی از زندگی هر انسان است و همه انسان ها در طول زندگی خود تحت تعلیم و آموزش قرار می گیرند، این در حالی است که فضا و محیطی که در آن کودکان به امر آموزش و یادگیری می پردازند، تأثیر بسیار مهمی در امر یادگیری دارد. کیفیت و کمیت در طراحی فضاهای آموزشی باید مورد توجه معماران و برنامه ریزان کشوری قرار گرفته و طراحی این گونه فضاها با استفاده حداکثری از منابع در بالاترین سطح بهره برداری انجام گیرد، چرا که هدف ایجاد فضای آموزشی مناسب در امر آموزش، یادگیری می باشد و لازمه آن ایجاد تعادلی صحیح و پایدار ما بین سه اصل آموزش و پرورش، فراگیر و فضای آموزشی می باشد. در همین راستا هدف مقاله حاضر بررسی بایسته های عوامل محیطی مؤثر بر کودکان یادگیرنده، به روش پژوهش توصیفی (از نوع کتابخانه ای و اسنادی) می باشد و در نهایت در خصوص بهبود و ارتقاء عوامل محیطی مؤثر، به ارایه پیشنهادات در این زمینه پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: فضای آموزشی، مکان آموزشی، کودکان

مقدمه و مبانی نظری

کودکی، مرحله رشدی بسیار حساسی است؛ چراکه در این سنین بسیاری از قابلیت‌ها و مهارت‌های ادامه زندگی در فرد ایجاد می‌شود. بنابراین لازم است دست اندرکاران حوزه آموزش پیش از دبستان به همه عوامل مؤثر بر یادگیری کودکان از جمله فضای فیزیکی توجه ویژه داشته باشند و از نتایج آخرین پژوهش‌ها و دستاوردهای این حوزه بسیار مهم آگاه باشند و به بهترین نحو از آن بهره‌گیرند. کودکان حساس‌ترین و تأثیرپذیرترین گروه سنی جامعه را تشکیل می‌دهند و در حساس‌ترین و مهم‌ترین سال‌های زندگی‌شان، یعنی از زمانی که پایه‌های رشد شخصیتی - ذهنی - جسمی و اجتماعی آن‌ها شکل می‌گیرد تا زمانی که وارد جامعه می‌شوند نیازمند آن‌اند که زندگی اجتماعی را در مقیاس خود تجربه کنند، آموزش ببینند و یاد بگیرند. این امر مستلزم فراهم بودن فضایی کودکانه و صمیمانه است، فضایی به دور از هیاهوی دنیای بزرگ‌ترها. دنیایی پر از شادی با رنگ‌های زیبا و وسایل بازی مناسب که در آن کودکان فرصت بیان افکار تازه و پرورش و رشد استعدادهایشان را داشته باشند؛ فضایی که زمینه‌ای مناسب برای خلاقیت کودکان فراهم آورد (پوریان حسین، ۱۳۹۰).

محیط فیزیکی باید برای کودک، راحت باشد و در او حس تعلق ایجاد کند! راحتی فضای فیزیکی، یادگیری زمانی ایجاد می‌شود که تجهیزات و وسایل موجود در آن مناسب استفاده کودکان و در سایز و اندازه‌های آنان طراحی شده باشد. به ویژه در بخش کتاب‌خوانی بسیار مهم است که فضایی نرم و توأم با آرامش فراهم شود که کودک از کتاب‌خوانی احساس لذت کند. علاوه بر آن لازم است وسایل بازی و فعالیت در جایی نگهداری شوند که کودکان دسترسی راحت و مناسبی به آنها داشته باشند و بتوانند در پایان فعالیت، خودشان وسایل را به جای اول بازگردانند. همچنین کودکان دارای یک احساس هویتی قوی هستند.

کودکان به فضایی نیاز دارند که بتوانند با دیگران بازی کنند اما همچنین به فضاهای کوچکتر و ساکت و آرام برای فعالیت انفرادی خودشان، فراهم آوردن فرصتهایی برای استقلال خود و همچنین یک فضای امن مخصوص خود کودک که در هر زمان لازم باشد می‌توانند به آنجا بروند و فعالیت جداگانه انجام دهد، طراحی فضاهای ویژه‌ی کودکان مانند مهدکودک‌ها از آن جهت اهمیت دارد که در سنین چهار تا شش سالگی تخیل کودک جنبه عملی پیدا میکند. در مدرسه‌ای که دارای فضای مناسب، کتابخانه و منابع مختلف آموزشی است و محیط از نظر عاطفی و روانی سالم باشد و محبت و احترام متقابل رعایت شود، یادگیری عمیقتر و آسانتر صورت می‌گیرد (Educational Research and Planning Organization, 2019).

برای اینکه آنان در فضای فیزیکی احساس راحتی کنند باید زندگی داخل مرکز آموزشی بازتابی از محیط زندگی واقعی آنان باشد. لازم است تجهیزات و دکوراسیونی که در فضا وجود دارد تا آنجا که ممکن است با فرهنگ کودکان هماهنگ و همخوان باشد؛ همه اینها در کنار هم به کودک احساس تعلق به مرکز را می‌دهد و در سایه این احساس راحتی و تعلق است که فعالیت‌های محرک رشد آغاز می‌شوند. در آموزش به کودکان نمی‌توان و نباید حوزه‌های رشدی (شناختی، عاطفی، اجتماعی، معنوی، جسمانی) و حیطه‌های یادگیری (ریاضی، علوم، مطالعات اجتماعی، هنر و زیبایی‌شناسی و ...)

را به طور جداگانه و تکه تکه شده آموزش داد. حوزه‌های تحولی (جسمانی، معنوی، شناختی، عاطفی- اجتماعی) در هم تنیده می‌باشند و کودکان بسیاری از مفاهیم و مهارت‌های را به صورت هم‌زمان می‌آموزند. لذا در آموزش به کودکان پیش دبستان باید به شکل تلفیقی عمل نمود؛ کودکان از طریق انجام فعالیت‌ها به شکل بازی و فعالیت‌های هنری، یاد می‌گیرند و تحول می‌یابند. تلفیق به معنای کوشش برای ایجاد ارتباط، اتصال و نهایتاً یکپارچگی در تجربیات یادگیری کودکان در حوزه‌های متعدد سواد (ریاضی، علوم، مطالعات اجتماعی، سوادآموزی، هنر و زیبایی شناسی، فناوری و ...) است (رزمان، ۱۳۹۴).

نصرآبادی در پژوهشی به منظور بررسی وضعیت فیزیکی آموزش شهر اصفهان به این نتیجه رسیدند، اصفهان از نظر وضعیت کتابخانه، بهداشت، فضای باز، سالن اجتماعات و راهروها در سطح نسبتاً مطلوب و از نظر مکان‌های درس آزمایشگاه و فضای اداری در وضعیت مطلوب قرار دارند. همچنین سرانه فضاهای اداری سه دوره تحصیلی فضای پرورشی در مکانهای آموزشی و سرانه فضای باز مطلوب ارزیابی شد. البته فضاهای دیگر از میانگین سرانه استاندارد فاصله داشته، در وضعیت مطلوب قرار ندارند (نصرآبادی، ۱۳۸۰).

در دوران کودکی قابلیت‌ها و پیشرفت کودکان پایه گذاری می‌شود و بهترین زمان پیشرفت کودکان در فاصله سنی ۲ تا ۱۰ سال روی می‌دهد (عظمتی، ۱۳۸۷) و (Krippner, et al. 1999). کودک طی این سالها از محیط و فضا تأثیر بیشتر می‌گیرد و در مورد فضای خود به طور طبیعی کنجکاو است و با تجهیزات مناسب قابلیت پیشرفت دارد (عظمتی، ۱۳۸۷). حال آن که فضاهای آموزشی کودکان در ایران مانند مهدکودکها، فاقد طراحی و تجهیزات مناسب و فضای کارآمد برای کودکان است. اکثر آنها در فضاهای مسکونی و حتی آپارتمانها تأسیس شده و با نقاشی و رنگ آمیزی، ظاهراً به محیطی کودکانه تبدیل شده‌اند. هدف از این تحقیق، بیان فضا، مکان و تجهیزات مناسب مراقبت و آموزش کودکان مبتنی بر تنوع، در فضاهای آموزشی کودکان ۳ تا ۶ ساله ایرانی با رویکرد آموزش و مراقبت درست از کودکان است، تا با به کارگیری اصول مختص کودکان، انگیزش کودک برای یادگیری ارتقا یافته، قدرت تخیل و کنجکاوی او افزایش یابد.

همچنین در مقاله حاضر هدف بررسی موارد آموزشی مناسب جهت تحقق رشد همه جانبه کودکان می‌باشد که اینکار مستلزم آن است که محتوا آموزشی (فعالیت‌های یادگیری)، متنوع و متفاوت باشد، به گونه‌ای که زمینه رشد کودکان در تمامی جنبه‌های شناختی، عاطفی، اجتماعی و جسمانی فراهم را سازد (نودینگر، ۱۳۹۰). در این مقاله؛ ضمن بررسی تأثیر فضای آموزشی برافزایش یادگیری و مراقبت از کودکان و به این سؤال پاسخ داده می‌شود: «ضرورت وجود فضاهای مناسب معماری شده در محیط‌ها و مکانهای آموزشی و تجهیزات آموزشی و تأثیر آن بر یادگیری و روان و سلامت کودکان چیست (شکل ۱)».

نور

شناخت ما از جهان پیرامون تا حد زیادی از دیدن است که مستلزم حضور نور است. تأثیر نور بر یادگیری به اندازه‌ای است که ۸۳ درصد فرایند یادگیری به وسیله حس بینایی صورت می‌پذیرد (ذوفن و لطفی پور، ۱۳۷۷). بالا رفتن کیفیت یادگیری در کودک (مطابق تحقیقات انجام گرفته در کانادا حضور و یادگیری کودک در محیط با نور طبیعی بیشتر از محیط‌های با نور مصنوعی است).

شکل ۱- عوامل تاثیر گذار روی فضا و مکان آموزشی برای آموزش و یادگیری کودکان

صدا

سروصدای ممتد و غیرقابل‌پیش‌بینی سبب کاهش انرژی بدن و کم شدن بینایی، تشخیص رنگ و در نهایت، کاهش بازده کاری دانش‌آموزان می‌شود. طراحی فضاهای آموزشی علاوه بر دقت نظر در مکان‌یابی، از نظر آلودگی صوتی باید

به گونه‌ای باشد که میزان پژواک و انعکاس صداهای زائد را به حداقل برساند صدای اضافه بر یادگیری کودکان تأثیر منفی دارد (شهبازی و همکاران، ۱۳۹۳).

رنگ

رنگ به عنوان عنصر جدایی‌ناپذیر معماری تأثیر زیادی بر روحیه و رفتار کاربران فضاها و ساختمان‌ها دارد و حالات روحی و عاطفی آن‌ها را به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد (ترکمان و همکاران، ۱۳۹۵).

ابعاد ظاهری کلاس

نویفرت درباره شکل ظاهری کلاس اظهار می‌دارد که مستطیل یا ذوزنقه، عالی‌ترین شکل برای کلاس درس است. اشکال مربع، مدور یا بیضی و... از لحاظ صوتی مناسب نیستند. مساحت‌های بزرگ انحنادار نقاط کانونی ایجاد می‌کنند و مانعی بزرگ برای صدا به وجود می‌آورند (نویفرت، ۱۳۷۳). دیوارهای کلاس باید بدون نم، بدون درز، صاف و حداقل تا ارتفاع ۱/۵ متری قابل شست‌وشو باشند و بهتر است از سنگ باشند. دیوار کلاس‌ها باید ساده باشد تا گردوغبار روی آن جمع

نشود. کف کلاس‌ها باید قابل شست‌وشو، مسطح و بدون درز باشد و لغزنده و مرطوب نباشد. این نکات در مورد سقف نیز باید رعایت شوند (شهبازی و همکاران، ۱۳۹۳).

فضای سبز

مناظر زیبا کودکان را به بازی غنی و پیچیده تشویق می‌کنند و گستره وسیعی از فرصت‌های یادگیری را به آن‌ها ارائه می‌دهند. احیای توانایی یادگیری در یک محیط طبیعی با استفاده از جست‌وجو، اکتشاف و قدرت تخیل، حق طبیعی کودکان است (زرگین و رشید کلویر، ۱۳۹۵).

الگوی فضایی مناسب کودکان

گیسون معتقد است برای افراد قابلیت فضا مهم است و انتخاب رفتاری و زیباشناختی فرد را محدود کرده یا گسترش می‌دهد. قابلیت محیط برای گروه و طبقه اجتماعی کودکان متفاوت است (Gibson, 1969).

پیشینه ی تحقیق

تحقیقی در ارتباط بین فضای آموزشی و پرورشی و خلاقیت کودکان پیش دبستانی نشان داده است که انگیزش خلاقیت با نوع فضای آموزشی و پرورشی و امکان بازی در آن رابطه مستقیم دارد، زیرا فعالیت و تحرک در سن پیش دبستانی در محیط آموزشی اولین راه فعالیت ارتباط و پیشرفت است (Balke, 1997).

آلکین امکانات و تجهیزات آموزشی را شامل کتابهای درسی، وسایل آموزشی، تجهیزات زیربنایی و پشتیبانی نظام اداری میداند، علاوه بر آن، کیفیت آموزش را برگرفته از کیفیت عملکرد فراگیر، تدریس مدرسان، مربیان و تخصیص منابع می‌داند. (ایبلی)، از دیدگاه سالیس منابع کیفیت در آموزش، شامل ارزش های قوی و هدفمند سازمانی، مدرسان برجسته، مرکز آموزشی مناسب، شناسایی توانمندی های فراگیران، تدارک دوره آموزشی مناسب و یا ترکیبی از این موارد بر می شمرد (ایبلی و هداوندی، ۱۳۸۳) و (سالیس، ۱۳۷۲).

در تحقیقی به منظور بررسی موردی وضعیت موجود فضاهای آموزشی کشورهای در حال توسعه ماریا سوزان در آمریکای جنوبی برنامه‌های تدوین و اجرا شده در زمینه فضاهای آموزشی و پرورشی را مورد نقد و بررسی قرار داد، اما محقق تخمین زد ۹۰ درصد این برنامه های آموزشی هنوز از مواد آموزشی سنتی (تجهیزات قدیمی) مانند کتاب نقشه و گرافیک استفاده می‌کنند در این برنامه ها کمتر شاهد کاربست مواد آموزشی نوین در فضاهای آموزشی بودند محقق به این نتیجه رسید که

امروزه یکی از مهم‌ترین راه‌های بهبود فضاهای آموزشی در محیط‌های آموزشی و مراقبتی کشورهای در حال توسعه به کارگیری مواد و روش‌های نوین آموزشی از جمله مواد آموزشی چند رسانه‌ای می‌باشد (Sausen & Tania, 2000). فضا و محیط‌های داخلی و فضای باز مراکز آموزشی کودکان به طور خاص در یادگیری و به طور کل در تربیت کودکان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. محیط‌های با کیفیت در دوره‌ی آموزش کودکان (پیش دبستانی و مدرسه) محیط‌هایی هستند که کودک محور می‌باشند. محیط‌های کودک محور محیط‌هایی هستند که با مراحل تحول، نیازهای ایمنی و هویت فرهنگی کودکان خردسال منطبق هستند (دیور و فالكونر، ۱۳۸۸).

تحقیقات نشان داد که آن دسته از کودکانی که در مدارس با کیفیت فضایی و مکانی بهتر درس خوانده‌اند، نسبت به کودکانی که در مدارس با کلاس‌های تاریک، شیشه‌های شکسته و کمبود سرویس بهداشتی و نبود وسایل آموزشی مناسب و پله‌های نامناسب و ... تحصیل کرده‌اند، پیشرفت‌های آموزشی بیشتری داشته‌اند. چند دهه، مهندسان، معماران، روان‌شناسان و آموزش‌دهندگان، نقش نور و رنگ و بازی را در محیط ساخته‌شده، در یادگیری و رفتارهای موفق اجتماع مورد توجه قرار دادند. تحقیقات، همچنین بر تأثیرات منفی سروصدای زیاد و نور و رنگ نامناسب در محیط‌های یادگیری تأکید می‌کنند (مظفر و همکاران، ۱۳۸۸).

چانتاوانیچ و فرای، در مرکز توسعه پژوهش بین‌المللی واقع در کشور تایلند در زمینه‌ی بررسی کارایی و کیفیت مدارس ابتدایی اظهار کرده‌اند، فضای فیزیکی مناسب و تجهیزات کافی، نسبت مناسب دانش آموز به معلم، معلمان تحصیل کرده و والدین تحصیل کرده در کارایی مدارس موثر بوده‌اند (Chantavanich & Fry, 2009).

آرتمن (۲۰۰۲) در مقاله‌ای با عنوان "تسهیلات فیزیکی و پیشرفت تحصیلی کودکان" پژوهش‌های انجام شده درباره‌ی مدارس ایالات متحده آمریکا را بررسی کرده و به این نتیجه رسیده است که میان طراحی صحیح و دقیق ابعاد و تجهیزات آموزشی و ناگون و یادگیری کودکان رابطه‌ی معناداری وجود دارد. محققان تأثیر منفی حرارت نامناسب، نور کم، سروصدا

و قدیمی بودن ساختمان آموزشی را بر عملکرد کودکان نشان داده اند. علاوه بر آن، او دریافته است که شرایط ساختمان آموزشی ممکن است تاثیرات مثبت یا منفی بر کودکان داشته باشد (Earthman, 2004).

در گزارشی که هنری (۲۰۰۱) درباره ی تسهیلات مدارس از نظر معلمان منتشر کرده است، ۹۲ درصد از ۱۰۵۰ معلم مدارس دولتی اظهار داشته اند که طراحی کلاسهای درس تاثیر بسیاری بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان داشته است. معلمان عقیده داشت که کلاس باید دارای امکانات زیر باشد (henry, 2001):

- ✓ صندلی ها و فضاهای کاری راحت برای اینکه شرایط انعطاف پذیری بیشتر برای معلم و دانش آموز فراهم شود.
- ✓ صندلی ها و فضاهای کاری راحت برای اینکه شرایط انعطاف پذیری بیشتر برای معلم و دانش آموز فراهم شود.
- ✓ گرمایش و سرمایش کلاس ها قابل کنترل باشد.
- ✓ چیدمان کلاس ها قابل تغییر باشد.
- ✓ از رنگ ها، بافت ها و الگوهای جذاب برای پوشش کف و دیوارها استفاده شود.

در پژوهشی خاقانی زاده و شکراللهی، به این نتیجه رسیدند که استفاده از مواد و تجهیزات آموزشی و کمک آموزشی مناسب و استاندارد باعث جلب مشارکت فراگیران و بهبود عملکرد تحصیلی آنها می شود (خاقانی زاده و همکاران، ۱۳۸۸). کریمی جسنی، در پایان نامه خود با عنوان تحلیلی از وضعیت موجود و مطلوب فضاهای آموزشی نشان داد که وضعیت فضاهای آموزشی پرورشی و تجهیزات آموزشی با توجه به تراکم دانش آموزان، نقش مدیر در استفاده مطلوب از فضاهای آموزشی، پرورشی و تجهیزات آموزشی از نظر پاسخگویان مناسب نمی باشد و کمتر از حد مطلوب می باشد. تحلیل میانگین سرانه آموزشی و پرورشی استان فارس با سرانه های استاندارد نشان داده است که در اکثر موارد میانگین فضاهای آموزشی و پرورشی استان از میانگین سرانه استاندارد کمتر بوده و مدرسه ها از این نظر وضعیت مناسبی نداشته اند (کریمی و همکاران، ۱۳۸۷).

در پژوهش فرج زاده و رستمی، پس از ارزیابی ویژگی های دسترسی و توان خدمات دهی مراکز آموزشی، نقاط جدیدی برای استقرار واحدهای آموزشی بر مبنای شعاع دسترسی پیشنهاد شده است (فرج زاده و رستمی، ۱۳۸۳). مفهوم فضا صرفاً عامل مؤثر صرف در فراگیری نیست؛ بلکه تعاملات انسان با محیط پیرامون خود است که موجبات رشد در فرد را پدید می آورد. پس هم مفهومی که از فضا وجود دارد و هم موقعیتی که فضا برای کنش انسانی فراهم میسازد، توانان زمینه ساز زندگی و فرهنگ پذیری و آموزش میشوند. بنابراین بهمنظور بهبود فرآیند آموزش و یادگیری که متأثر از محیط هم میباشند، بایستی عالوه بر توجه و اهمیت نیازهای طراحان و معماران در طراحی محیط، توجه به وضعیت جسمی و روحی و ادراکات افرادی که مصرفکننده فضاهای ساخته شده خواهند بود، توجه شود. زیرا این فضاها، ادراکات جدیدی به انسان و بهطور خاص به کودکان منتقل میکنند. فضا همراه با نیاز و آموزهها و سازمان آموزشی و تربیتی، همه با هم زمینه ساز شکل دهی به ذهن و رفتار کنشگران (کودکان) در محیط میباشند. پس محیط به تنهایی تعیین کننده نوع درک و آگاهی افراد نیست؛ بلکه همراه با دیگر عوامل و شرایط ساختهنده به آن میباشند. پیازنه معتقد است " روند رشد

ادراک، خطی نیست؛ بلکه به صورت شبکه‌ی روابطی در هم پیوند خورده و پویا است. ادراک، کنش و تعامل با دیگران آن را رشد داده و اصلاح و تثبیت میکند. معرفت انتزاعی دیری نمی‌پاید و دانش هوشمندانه بدون پشتیبانی یک تجربه، ناپایدار است (DAY, 2007)."

اناتی اولدز، روانشناس کودک اینگونه اظهار مینماید که کودکان مدام در دنیای اینجا و آنجا (تخیل و واقعیت) سیر میکنند و از ظرافت در رنگ، نور، صدا، بو، حس المسه، بافت، حجم، حرکت، فرم و ریتم اطرافشان لذت میبرند. به علاوه تجربه‌ای که کودک از محیط پیرامون خود می‌آموزد، به او در فهم مسولیت‌های آتی کمک میکند و به همین ترتیب بناها و فضاها نیز بر رشد فیزیکی و ذهنی کودکان و سطح آگاهی آنها نسبت به محیط و اجتماع بی‌اثر نخواهد بود. به گفته چینگ فرمهای ساده و ابتدایی بر فرمهای پیچیده و نامنظم ارجحیت دارند و در کل باید بر آنها تفوق داشته باشند. چینگ، طراحی محیط در کیفیت تعاملات کودکان نقش دارد. محیط میتواند در راستای جوابگویی به فضا و عملکردهای ایشان متناسبسازی گردد. بسیاری از مهدکودکها نه تنها از لحاظ عملکردی، بلکه از نظر کیفیت کالبدی دچار کاستیهایی هستند که مانع از رشد اجتماعی و انگیزشی در میان کودکان میشود.

کریستوفر دی معتقد است، کودکان کیفیت محیط و مکان را فرا میگیرند، بنابراین معماری کیفی جهت رشد کودکان در بطن آموزش است. معماری کیفی، به معنای معماری برای نیازهای کودکان است، نه برای معیارهای بزرگسالان، که در آن تفاوتی عظیم است (DAY, 2007)."

روش تحقیق

روش تحقیق به کار رفته در پژوهش حاضر، توصیفی (اسنادی و کتابخانه‌ای) می‌باشد. برای جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات لازم جهت انجام پژوهش، از روش کتابخانه‌ای و با مراجعه به کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی از کتب و مقالات فارسی و لاتین استفاده شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

انسان بیش از هر فرد دیگری بر محیط خود تأثیر میگذارد. ادراک و شناخت محیط پیرامون باعث تعامل و مشارکت کودک در شکل‌دهی محیط خود می‌شود. چنین تعاملی با فضای اطراف، سبب شکل‌گیری شخصیت و رشد جسمی کودک میگردد، لذا مشارکت محیطی در او ایجاد تعلق خاطر بیشتر نسبت به محیط مورد استفاده‌اش می‌شود. یک مکان آموزشی موفق در طراحی و عملکرد محیطی باید به صورت یک جامع مشارکتی عمل کند در بسیاری از مدارس که در طراحی یک فضا مانند کلاس درس - کتابخانه و بر اساس اصول فرهنگی که مورد پذیرش مردم منطقه است باید عمل شود و در نتیجه حس مشارکت و رغبت بیشتری را در بین استفاده‌کنندگان بر می‌انگیزد.

بررسی مطالعات صورت گرفته حاکی از آن است که وجود عناصر معماری شامل نور، رنگ، صدا، ابعاد ظاهری کلاس، فضای سبز، الگوی طراحی داخلی در فضاهای آموزشی یا آموزش و تجهیزات نقش مهمی در ایجاد فرصت‌های یادگیری، اکتشاف، آزمایش، بازی و خلاقیت برای کودکان دارد. وجود معماری و طراحی داخلی در محیط‌های یادگیری کودکان یکی از مؤلفه‌های تأثیرگذار در کنجکاوی و انگیزش کودکان در جهت یادگیری بیشتر است؛ به طوری که می‌توان گفت برای یادگیری فعال کودکان، وجود این فضای معماری داخلی ضروری می‌باشد. در نتیجه، لازم است طراحی محیط‌های با فضای استاندارد و مناسب در مکانهای آموزشی با هدف رفع نیازهای مختلف کودکان در رشد، آموزش و پرورش مهارت‌ها صورت گیرد؛ چرا که چگونگی معماری و روش‌های صحیح طراحی برای این امر در فضاهای آموزشی و تجهیزات لازم و مناسب کودکان می‌تواند بر کیفیت آموزش و پرورش کودکان تأثیرگذار باشد.

پیشنهادات

۱. برای افزایش یادگیری و ایجاد حس کنجکاوی در امر آموزش می‌توان با انتخاب هوشمندانه و استفاده از ابزارهای مشخصی همچون مصالح، فرم، بافت می‌توان به غنای فضا افزود.
۲. عوامل زیبایی شناسی در فضای آموزشی بسیار حائز اهمیت است و می‌توان فضاهای آموزشی طوری طراحی شوند که کودک را به آموزش ترغیب کند. از این رو باید محیطی شاد و سرشار از انرژی را با توجه به هر گروه سنی، توسط رنگ‌ها و حجم‌ها پدید آورد.
۳. مشارکت در خلق فضای سبز حس تملک فضایی و عزت نفس را در کودکان بر می‌انگیزد که پیوند با مکان را تسهیل می‌کند، پس با درگیر کردن کودکان در کاشت و برداشت محصول و گیاه به دست کودک در این بسیار موثر خواهد بود.
۴. با تغییر در روش‌ها و تجهیزات آموزشی میتوان باعث افزایش خلاقیت و کنجکاوی در نتیجه بالا رفتن یادگیری در کودکان شد.

منابع :

- ایبلی. خدایار، هداوندی. محمدرضا. (۱۳۸۳). ارزشیابی کیفیت دوره‌های آموزش موسسات ارائه دهنده خدمات آموزش به شرکت ایران خودرو، مجله روانشناسی و علوم تربیتی، سال سی و چهارم، شماره ۱.
- پوریان، حسین، سمانه. (۱۳۹۰). نقش کودک در شکل‌گیری فضاهای محیطی، نشریه معماری و فرهنگ، شماره ۴۶. ص ۴۰-۴۶
- ترکمان، مژگان؛ جلیلیان، سارا؛ دژدار، امید. (۱۳۹۵). نقش معماری و عوامل کالبدی محیط آموزشی بر تسهیل یادگیری کودکان. سال دوم، شماره ۱۱ (پیاپی: ۱۸). ص ۱ تا ۷.

- خاقانی زاده، مرتضی و شکراللهی، فریدون (۱۳۸۸). استفاده از رسانه ها و وسایل کمک آموزشی در تدریس. راهبردهای آموزشی. ۲(۳):۱۳۰-۱۲۷.
- رزمان، ابراهیم. (۱۳۹۴). طراحی کودکان با نگاهی به نقش طبیعت در آموزش کودکان. دومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت و مهندسی صنایع. استانبول، ترکیه. ص ۲.
- دیور، مارتا و فالکونر، رنه. (۱۳۸۸). اصول و تغییرات در تعلیم و تربیت اوایل دوران کودکی. ترجمه سید داوود حسینی نسب و همکاران (۲۰۰۸). تبریز: انتشارات شایسته.
- ذوفن، شهناز و لطفی پور، خسرو. (۱۳۷۷). (تولید و کاربرد مواد آموزشی) رسانه‌های آموزشی برای معلم. زرگین، الناز و رشید کلویر، حجت‌الله. (۱۳۹۵). کنفرانس بین‌المللی محیط‌زیست. ص ۴.
- سالیس، ادوارد. (۱۳۷۲). مدیریت کیفیت فراگیر در آموزش، ترجمه سید علی حدیقی، تهران: نشر هوای تازه.
- شهبازی، مجید؛ طهماسبی، مهسا؛ باغ‌عنایت، سمیه. (۱۳۹۳). تأثیر طراحی داخلی محیط‌های آموزشی بر افزایش میزان یادگیری دانش‌آموزان، ص ۵ تا ۸.
- شهبازی، مجید؛ طهماسبی، مهسا؛ باغ‌عنایت، سمیه. (۱۳۹۳). تأثیر طراحی داخلی محیط‌های آموزشی بر افزایش میزان یادگیری دانش‌آموزان، ص ۵ تا ۸.
- عظمتی حمیدرضا (۱۳۸۷). اصول طراحی پارکهای شهری مبتنی بر ارتقاء خلاقیت کودکان، پایان‌نامه دکتری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، صفحه ۴۹.
- فرج‌زاده، منوچهر و رستمی، مسلم، (۱۳۸۳)، ارزیابی و مکان‌گزینی مراکز آموزش شهری با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی، فصلنامه مدرس علوم انسانی، دوره ۸، شماره ۱، ۱۵۲-۱۳۳.
- کریمی جشنی، جابر و شریف خلیفه سلطانی، مصطفی. (۱۳۸۷) تحلیلی است وضعیت موجود و مطلوب فضاها و تجهیزات آموزش متوسطه استان فارس با توجه به شاخص‌های برنامه دوم توسعه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
- مظفر، فرهنگ و همکاران. (۱۳۸۸). بازشناسی نقش طبیعت در فضاهای آموزشی. نشریه علمی پژوهشی فناوری آموزش. سال چهارم. جلد ۴. شماره ۱. صفحه ۴۶-۳۷.
- نودینگز، نل. (۱۳۹۰). فلسفه تعلیم و تربیت، ترجمه: علیرضا شواخی و دیگران، اصفهان: نشر نوشته.
- نویفرت، ارنست. (۱۳۷۳). اطلاعات معماری، ترجمه رن. ملامد. یزد: انتشارات مصباح.
- نصرآبادی، حسنعلی (۱۳۸۰). بررسی وضعیت فضای موجود مدارس شهر اصفهان، طرح پژوهشی سازمان آموزش و پرورش استان اصفهان، سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس.
- Balke E. (1997). Play and the arts: The importance of the unimportant, childhood Education, 73(6):355_360.

Chantavanich & Fry, T. (2009). The Everyday production of space: Snapshots from spatial configuration in Chinese bureaucracy. Paper presented at the conference on Urban Research and Architecture: Beyond Henri Lefebvre, Zurich, 24_26 November.

DAY, Christopher, (2007), Environment and Children, Architectural Press,4.

DAY, Christopher, (2007), Environment and Children, Architectural Press,26.

Earthman, G. I. (2004). Prioritization of 31 criteria for school building adequacy. Retrieved November 26, 2011, from, http://www.schoolfunding.info/policy/facilities/ACLUfacilities_report1-04.pdf.

Educational Research and Planning Organization, (2019). Guide to preschool education program and activities, Tehran: Monadiye Tarbiyat.

Gibson, E. J. (1969). Principles of perceptual learning and development. New York: Meredith.

henry, T. (2001), creating a place where people want to be. Middle ground ,3, 10-16.

Krippner S., Dreams and Creativity, Encyclopedia of Creativity, vol 1, San Diego, ,۱۹۹۹pp. 597-606.

Maria sausen, Tania (2000). Space education in the information era regional reality and New Educational Material tendencies: example, South America, ISPRS Journal of Photogrammetric & Remote Sensing 55 (2000) 129_135.